

БЕОГРАДСКЕ ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ИЗЛАЗИ НЕДЕЉНО ЈЕДАНКУТ НА ТАБАКУ

Цена за Србију:

НА ГОДИНУ	6 ДИН.
ЗА ПОЛА ГОДИНЕ	3 ДИН.
ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ НА ГОДИНУ	9 ДИН.

УРЕДНИШТВО и АДМИНИСТРАЦИЈА

ЈЕ У ЗДАЊУ

ОПШТИНСКОГ СУДА

Цена је огласима 6 дин. пара од врете Претилату виља слати унутрњом на општински суд а све кореспонденције на уредника

РУКОПИСИ НЕ ЗРАЂАЈУ СЕ.

Наплаћена писма не примају се.

СЛУЖБЕНИ ДЕО

РЕФЕРАТ

сталног техничког одбора за извршење водовода Београдског.

О
УГОВОРУ ЗА ИЗРАДУ ПРОЈЕКТА за тај водовод.

На своје ванредном састанку, од 3-ег Новембра 1888 год. одбор општински донео је одлуку, по којој има: израда пројекта за варошки водовод да се повери г. Оскару Смрекеру, инжињеру из Манхајма, а г. Председник општине да с њиме одмах ступи у преговоре, односно награде, те да погодбу која би се постигла поднесе одбору општинском на претходно одобрење.

Кад је г. Смрекеру оваква одлука, одбора општинског саопштена, он је својим писмом од 7./19. Децембра прошле године. поднео нацрт уговора за израду пројекта. Међу тим, сем саме израде пројекта обухватио је г. Смрекер у својем нацрту јоште и руковођење пословима при грађењу и надзор при овоме, а у своје спроводном писму вели о томе следеће:

„Даље узео сам себи слободу, да поменути нацртом уговора обухватим и ту евентуалност, да се мени повери руковођење пословима при грађењу. Ово сам сматрао да морам да учиним, да би себи осигурао сарадњу при извршењу мојега пројекта. Јер, ако се општина вароши Београда реши, да се послужи јавним стечајем за извршење водовода, што је свакојако могућно; онда би мени била одузета свака могућност да при грађењу суделујем, по што до сада начелно нисам учествовао при јавним конкурсима. За такав случај примио бих се, дакле, да у име општине вароши Београда руководим пословима при грађењу.“

Ову понуду г. Смрекеру упутио је г. Председник општине техничком одбору, с тиме, да ју овај претресе, те да уједно према својем нахођењу ступи у преговоре са г. Смрекером, па, када дође до споразума да му цео предмет врати са нарочитим рефератом и формулисаним предлогом, који ће он онда изнети одбору општинском на решење.

Технички одбор проучавао је поменути понуду г. Смрекеру у шест пуних састанака. Резултат тога проучавања следећи је.

1; Нацрт уговора, који је г. Смрекер поднео, израђен је на брзу руку и није довољно прецизан, те се с тога има израдити прецизније и детаљније нацрт уговора.

2; Награда за израду пројекта, а за суму колико ће и наш водовод од прилике коштати, према немачким нормама износи на 1,1% : и то 0,3% за генерални а 0,8% за детаљни пројекат:!. Према томе технички одбор налази да није пре-

терана сума од 15.000 динара, коју г. Смрекер тражи за израду укупног пројекта.

Међу тим односно питања, које је г. Смрекер овом приликом покренуо, да се њему уједно и истим уговором преда и руковођење грађењем и надзор при овоме, технички одбор у начелу је сасвим сагласан са таквим поступком и налази: да би то са многих разлога било корисно за општину. Најглавнији разлози за то следећи су:

1. Ако општина вароши Београда повери руковођење грађењем г. Смрекеру, она ће бити сигурна, да ће при грађењу водовода њени интереси бити заступљени као што ваља, и да ће посао бити на најкориснији начин диспонуван и извршен. Као јемство за то служи искуство и призната способност г. Смрекера у оваквим пословима. Општина ће у томе имати толико веће сигурности, што г. Смрекер сам тражи, да сав посао врши у споразуму и под надзором техничког одбора, нити хоће да има решавајућег гласа у чисто материјалним и новчаним питањима.

2; Надзор при грађењу водовода општина не би била у стању да врши са својим садашњим персоналом. Она би морала и свој персонал и увећати и опет узети каквог у овом послу искусног страног инжињера, који би грађењем руководио и надзор вршио, па било да сама гради водовод, или да га каквом предузимачу у израду преда. Трошак, дакле, који је са тим скопчан, не би општина ни у којем случају уштедила, нити се опет сме рачунати као изгубљена она сума, која се утроши на добар надзор.

3; Ако општина повери надзор г. Смрекеру, уштедиће трошак за изашиљање неколицине наших инжињера на страну у праксу; јер би они могли и код куће имати добру школу под управом г. Смрекера, могли би се добро употребити при самом грађењу, а сем тога г. Смрекер се обвезује: да их у томе времену толико увећа и упозна са послом, како ће доцније моћи са коршћу да се употребе у општинској служби за одржавање водовода и његову експлоатацију.

4; Ако општина има сигурно лице за руковођење грађењем и надзор при истоме, може она слободно да приступи извршењу водовода у сопственој режији. Градећи пак водовод у режији, показује нам већ и површан рачун, да ће нас водовод на 10—15% јефтиније стати, но када би га предали у израду једном предузимачу. Сем тога, градећи водовод у режији, општини остају потпуно слободне руке, да мења диспозицију у самоме току грађења, смањујући или увећавајући обим радова према стварној потреби, у колико се ова не би могла унапред предвидети.

5; Ако се водовод гради преко једног предузимача, мораће општина, пошто се доврши и прими пројекат, на основу истога да распише јаван стечај са роком од најмање три месеца дана. Сем тога, за оцену понуда, склапање уговора са предузимачем, и друге такве послове, треба такођер временна. Сво то време уштедило би се, ако општина реши да руковођење грађењем повери способном лицу, као што је г. Смрекер, а посао да изврши у сопственој режији. Међу тим

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

таквом уштедом времена било би постигнуто то, да би се и само грађење могло на сигурно још ове године отпочети, као што је то општа жеља.

Такво је мишљење техничког одбора што се тиче начелне стране тога питања.

Што се пак тиче награде г. Смеркерове за руковођење грађењем и надзор при истоме, тражио је он: 4% од суме коштања за свој лични труд; путни трошак за себе кад год послом у Београд дође; путни трошак до Београда и назад, и месечну плату од 750. динара за својег нарочитог заменика и пуномоћника; и, најзад, ослобођење од порезе и других овакових плаћања на личног своју и свога заменика,

Кад се узме да ће наш водовод од прилике стати 1½ милион динара, онда према реченоме излази, да би општину београдску израда пројекта и руковођење грађењем стало на 7½% од укупне суме коштања.

Технички одбор учинио је по овој ствари следеће примедбе:

1; Кад се једним уговором даје и израда пројекта и руковођење грађењем, онда није целисходно ни награда да се одвоји као што је то г. Смеркер учинио.

2; Награду ваља двојачко срачунаги: За случај да општина гради водовод преко предузимача, и за случај да га у сопственој режији извршује. Ово је потребно с тога, што је у последњем случају потребно више труда и рада за руковођење грађењем, те се и према немачким нормама награда за оба случаја разликује за ½—¾% укупне суме.

3; Са обзиром на грађевинске и друге тешкоће код нас, као што су недостатак поузданих и у оваквим пословима изведених радника, надзорника и инжењера, и друго — биће и труд г. Смеркеров већи но што би то био случај н. пр. у Немачкој. Према томе може се у начелу усвојити и дозволити мало већи %, но што се рачуна по немачким нормама. С тога, у место 4% за рад преко предузимача и 4, 8% за рад у режији, као што према немачким преписима излази за укупну суму од 1½ милион динара, технички одбор нашао је, да се г. Смеркеру може дати нешто већи %, но да је одвећ велики проценат од 7½%, као што он тражи.

4; По што сада јоште не може тачно да се одреди укупна сума коштања водовода, та треба поставити извесну таблицу за срачуњавање хонорара. Таблица та треба тако да је удешена, да са мањом сумом коштања проценат за награду расте, као што се то тако и по немачким нормама рачуна. Међу тим, да би осигурали што већу економију, како при диспонувању водовода, тако и при самоме грађењу, нашу таблицу ваља тако удесити, да проценат за хонорар јаче расте но што је тамо.

5; Са обзиром на разгранату радњу г. Смеркерову, право је да му се дозволи, да има у Београду својег заменика. Међу тим, општина мора себи да задржи право, да цени способност истога, те да га прими или не прими, а већ плата за истога не би могла никако општини пасти на терет, но би га сам г. Смеркер имао плаћати, као год што општина нема никаква разлога ни самом г. Смеркеру да плаћа пут, кад послом у Београд долази.

6, Технички је одбор у начелу противан, да општина вароши Београда за г. Смеркера и његовог заменика плаћа порезу, прпрезе и др. или да тражи да се исти од таквих плаћања ослободе.

Ове су примедбе г. Смеркеру саопштене, и предложен му је нов нацрт уговора, који је на основу истих израђен и много детаљније и прецизније написан. Уједно изјављено му је, да технички одбор само овакав нацрт уговора може општини Београдској предложити и препоручити да га усвоји, а да готово се њима нацртом не може да учини.

Г. Смеркер одговорио је, да сажаљева, што не може наш нацрт уговора да усвоји, па, по што сматра, да и даље мора да остане при својим првобитним захтевима, молио је, да се цела ствар одложи до његовог првог доласка у Београд, којом ће приликом он о истој лично дискутовати са г. Председником општине и са техничким одбором.

Према оваквом стању ствари, а по што технички одбор са једне стране, није могао да усвоји разлоге г. Смеркерове, о оправданости његових захтева, као у свему умесне, а са друге стране, покренут жељом да се ствар не отежава и да се бар са израдом пројекта не одуговлачи — одлучио је се, да г. Смеркеру предложи, да поново одвоји питање о руковођењу грађењем и надзору при истоме, од питања о самој изради пројекта.

Повода за то нашао је технички одбор у једној ранијој писменој понуди г. Смеркеровој, у писму његовом од 19. Септембра:/ 1. Октобра:/ прошле године, где само тражи да му се повери израда пројекта за водовод, а за награду од 15.000. динара.

Према томе нацрт уговора, који је технички одбор израдио, преиначен је у толико, што је у њему изостављено све што се не односи чисто на израду пројекта.

Овакав нацрт уговора предложен је г. Смеркеру, с тим, да се питање о надзору при грађењу остави за доцније, док, услед усмених и писмених преговора ствар у толико сазре, да се евентуално може и склапању уговора приступити.

Г. Смеркер и у оваквом нацрту уговора тражио је, да се учини неколико ситнијих измена, па је у својем писму од 24. Јануара (5-ог Фебруара) ове године изјавио, да пристаје на такав уговор, ако одбор општински донесе уједно одлуку, да у начелу пристаје да њему повери и онај други посао т. ј. руковођење грађењем и надзор при истоме.

По што је технички одбор проучио измене које г. Смеркер у поднешеном му уговору тражи, и по што их је као умесне признао, израђен је нацрт уговора (на српском и немачком језику), који се овде прилаже, а који се има сматрати као крајњи резултат двомесечног споразумевања.

Технички је одбор мишљења, да уговор са г. Смеркером за израду пројекта ваља одмах закључити, како би он могао већ и изради истога приступити, те да општина Београдска што пре дође до траженог пројекта.

Што се пак тиче уговора за надзор при грађењу, он није тако хитан, те се могу преговори са г. Смеркером на тенане продужити, а технички се одбор нада, да ће се и у томе доћи до споразума, по што је г. Смеркер већ у својем последњем писму изјавио да попушта за ½%.

Општина Београдска, при склапању овога другог уговора, мора такођер да тежи, да дође до што праведнијих и повољнијих услова, но, са обзиром на то што, поверавајући г. Смеркеру руковођење грађењем и надзор при истоме, има могућности да уштеди 10—15% од укупне суме за грађење водовода, било, би сасвим оправдано и довољно, да и општина од своје стране пође г. Смеркеру на сусрет, те да и он од својих захтева у неколико попусти, ако то буде нужно.

Према томе технички одбор налази, да може одбору општинском да предложи да донесе одлуку следеће садржине:

„Нацрт уговора, за израду пројекта за будући велики водовод варошки, који је технички одбор на основу својег споразума са г. Смеркером поднео, усваја се и г. Председник општине вароши Београда овлашћује се да тај уговор у име исте општине потпише.

Уједно, у начелу усваја се предлог техничког одбора, да се г. Смеркеру повери руковођење послова при самоме грађењу водовода и надзор при истоме, а под главним над-

вором техничког одбора и у споразуму са овим. Председни⁴ општине овлашћује се, да у друштву са техничким одбором настави преговоре са г. Смрекером односно склапања уговора по томе предмету, као и да тај уговор може саставити, у границама г. Смрекерових захтева и примедба техничког одбора, а под што повољнијим условима за општину Београдску. Тако састављен уговор има се затим поднети одбору општинском на одобрење.

12-ог Фебруара 1889 год.
у Београду.

Сталног техничког
одбора за извршење
водовода Београдског.

Председник: М. Јосимовић, св. р. проф. Вел. Школе

Деловођа: Н. И. Стаменковић св. р. " " "

Члан; Коста Д. Главинић св. р. " " "

" Светозар Зорић св. р. инж. мин. грађевина

" Л. Пачу св. р. шеф, општ. лекара.

" Др. Марко Леко св. р. државни хемичар.

" А. Алексић св. р. цивилни инжињер.

НАЦРТ УГОВОРА

Између општ. вароши Београда, са једне стране, и господина Оскара Смрекера инжињера из Манхајма, са друге стране, закључен је следећи уговор.

§. 1.

Општина вароши Београда да даде у израду детаљни пројекат за варошки водовод, а г. О. Смрекер прима се израде тог пројекта.

§. 2.

На основу резултата предузетих истраживања, Општина вароши Београда прописаше детаљан програм за израду пројекта.

Тај ће се програм саопштити г. О. Смрекеру чим буде утврђен, а он је дужан истога придржавати се.

Отступање од тога програма вредиће само услед писменог пристајка Општине вароши Београда.

§. 3.

Општина вароши Београда, за свој будући водовод варошки узима у обзир становништво од 80.000 душа и просечну дневну потрошњу од 100 литара воде с главе на главу. Дакле, водовод има се пројектовати са обзиром на укупну дневну потрошњу од 8.000м³ у просеку. Међу тим, пројект се има тако удесити, како ће се водовод извршити у први мах за просечну дневну потрошњу од 200м³, па да се доцније може поступно, проширењем појединих постројења, та количина лако увећати, за исто толико, и све до горе поменутих граница.

§. 4.

Махинска постројења морају бити таква, да просечну дневну потрошњу воде савлађују при нормалном броју обртања и при раду од 20. сати, а максималну количину воде да могу да дају при увећаном броју обртања и при дневном раду од 22. сата. Максимална потрошња рачуна се при томе за 50% већа од просечне.

§. 5.

Резервоар се има тако саградити, да кога дна не буде нижа од 135, 00 метара изнад јадранског мора. Садржина мора да му је за први мах 1500м³, и то у две коморе по 750м³ а

доцније треба да се може евентуално увећавати са по једном таквом комором.

§. 6.

Потпуни детаљни пројекат обухватиће следеће радове:
а.) Све практичке радове односно опште диспозиције водовода у свима његовим деловима; односно представљања ситуације и потребних уздужних и попречних профила; претстављања грађевина, махинских и других постројења; као и односно нужних детаља.

б.) Детаљсан прорачун рада и материјала (Massenberechnung).

с.) Опширан предрачун трошкова за целу грађевину (Kostenanschlag). и

д.) Писмени извештај за објашњење укупних пројектванних радова.

§. 7.

Размер за поједине графичке радове оставља се слободном избору г. О. Смрекера; међу тим, исти не сме бити мањи од $\frac{1}{500}$ за општу диспозицију и уздужни пресек водовода, како у вароши, тако и ван исте; $\frac{1}{100}$ за грађевине $\frac{1}{50}$ за махинска постројења и њихову диспозицију; $\frac{1}{20}$ за грађевинске и $\frac{1}{10}$ за махинске детаље.

§. 8.

Графички радови и прорачун рада и материјала морају бити толико специјализовани, да се сви послови могу дати у израду, било укупно или у појединим деоницима (лововима).

§. 9.

За цел пројектовања варошког водовода, општина вароши Београда назначиће г. О. Смрекеру поделу свију варошких улица у класе према стварној насељености.

Исто тако она ће му ставити на расположење, у копији све карте и планове, којих има, а могу бити од потребе при пројектовању.

Општина ће даље г. О. Смрекеру ставити на расположење у изводу и копији све резултате и податке претходних радова, како већ извршених, тако и оних који би до израде пројекта накнадно јоште као потребне признала и завршила.

Сва оваква накнадна испитивања, снимања, мерења и т. д., што би за рад пројектовања јоште била потребна, падају на терет општине.

§. 10.

Господину О. Смрекеру стоји до воље, где ће пројекат израђивати.

§. 11.

Као рок за предају потпуног детаљног пројекта, сматра се време од 2 (два) месеца, рачунајући од дана када се г. О. Смрекеру, саопшти програм о којем је реч у §. 2 овог; уговора

§. 12.

Сваки дан задоцнења преко рока у претходном параграфу, кривицом г. О. Смрекера, казниће се конвенционалном новчаном казни од 30. динара у злату.

Ова ће се казна применити највише до суме од 1800 динара.

Дакле, и за задоцнење веће од 2 месеца дана, новчана казна неће моћи ту суму прећи, но у таквом случају Општина вароши Београда власна је, да сматра, да овај уговор више не важи.

Услед таквог раскидања уговора, Општина неће бити дужна никакву накнаду давати г. О. Смрекеру за дотле израђени посао и за његове податке по предмету овог уговора.

Када Општина вароши Београда своју одлуку, о оваком раскидању уговора, достави г. О. Смрекеру, овај ће бити дужан, да јој у року од 15 дана врати све планове цртања и све друге податке, што су му за пројектовање били на расположење стављени.

§. 13.

Од данас када општина вароши Београда прими пројект, на у року од 4 недеље дана, биће она дужна да предузме преглед и оцену истога.

Овај преглед пројекта Општина ће извршити преко својег техничког одбора, који је предходне радове за водоводе руководио, а којем ће се према потреби за речени посао придодати и још који од српских уважених техничара.

Ако би овако састављена комисија за преглед и оцену пројекта наша да иста не одговара прописима овога уговора и захтевима технике, те општина вароши Београда реши, да пројект не усвоји: онда ће зарад коначног решења тога питања, г. О. Смрекер имати право да захтева сазив нарочитог избраног суда. Такав избрани суд мора ће се састојати из стручњака, од којих општина вароши Београда и г. О. Смрекер именују по једнога, а ова двојница бирају трећег, између признатих специјалиста за водоводе.

Сви трошкови за сазив оваког избраног Суда, падају на терет оне од двеју уговорених страна, по коју решења истога неповољно испадну.

§. 14.

За израду укупног детаљног пројекта за водовод вароши Београда, према захтевима технике и прописима овога уговора, Општина вароши Београда имаће да наплати г. О. Смрекеру суму од динара 15.000 (петнајест хиљада) у злату, као једину накнаду.

Сума ће се ова исплатити одмах, чим се прегледом пројекта констатује, да одговору овога уговора, те да се може усвојити.

§. 15.

Ако би се накнадно са г. О. Смрекером закључно уговор за вршење надзора при грађењу, или за само грађење варошког водовода, онда њему не припада никаква особена накнада за израду пројекта, а по овом уговору већ исплаћена сума од 15000 динара одбиће се при првој, односно првим, исплатама.

§. 16.

Уговор овај веже г. О. Смрекера од дана кад га потпише, а општину вароши Београда од дана, када га државна надзорна власт одобри, по што га је предходно одбор Општински усвојио, и председник. Суда општинског у његово име потписао.

Ако би за време трајања овога уговора г. О. Смрекер преминуо, уговор ће се сматрати као раскинут.

§. 18.

Уговор је овај састављен на српском и немачком језику, а меродаван је српски текст.

§. 19.

За случај неспоразума и спора по предмету овога уговора, обе уговарајуће стране признају краљевско српске судове у Београду, као једино надлежне.

§. 20.

Таксе, које се за овај уговор имају плаћати, падају на терет Општине вароши Београда.

§. 21.

Уговор је овај састављен у два потпуно једнака оригинална примерка од којих по један за се задржава свако од уговарајућих страна.

ОДБОРСКЕ ОДЛУКЕ.

На редовном састанку 15 ов. мес. општински је одбор донео ове одлуке:

1.) Изабрао за председника пореског одбора г. Димитрија Ђирковића трговца, и за чланове г. г. Светозара Карапеша, Давида Симића, Борђа П. Ђорђевића, Перу Д. Видаковића, Милорада Д. Јанковића, Николу П. Михајловића, Стевана Радојковића трговца, Др. Јована Ђурића апотекара, Димитрија Стаменковића трговца, Захарију Поповића јувелира, Тихомира Ј. Марковића трговца, Илију Савића гостионичара, Самуила Јањића трговца, Саву Савића магацију, Стевана Ивковића трг. Јована Петковића земљоделца, Давида Були трговца и Николу Кики трговца.

2.) Решено да се усвоји нацрт уговора за израду пројекта за будући велики водовод варошки, који је, нацрт, технички подбор на основу својег споразума са г. Смрекером поднео, с тим још, што се и председник општине овлашћује да тај уговор потпише од стране београдске општине.

У исто време начелно је усвојен и други предлог техничког подбора да се г. Смрекеру повери руковођење послова при самоме грађењу водовода и надзор при истоме, а под главним надзором техничког одбора и у споразуму са овим.

Председник општине овлашћен је, да у друштву са техничким одбором настави преговоре са г. Смрекером односно склапања уговора по томе предмету, као и да тај уговор може саставити у границама г. Смрекерових захтева и примедба техничког одбора, а под што повољнијим условима за општину београдску. — Тако састављен уговор има се за тим поднети одбору општинском на одобрење.

Усвојен нацрт уговора за израду водоводног пројекта да с правне стране прегледају претходно одборници г. г. Ђ. Новаковић, Милутин Марковић и Милан Миловановић. Награда за израду пројекта по томе уговору, одобрава се у петнајест хиљада — 15.000 — динара, а исплатиће се тек тада, кад се прегледом израђеног пројекта констатује по § 14. уговора, да њему потпуно одговара.

3.) Решено да комисија одборска проучи све што је раније од стране општине и надлежних власти предузимано ради регулације у «бари венецији», и да по том предлози, како би се дала извести регулацији с погледом на потребу да се у њој резервише место за велику производну пијацу.

СРБИЈА

У

ДЕВЕТНАЈЕСТОМ ВЕКУ

НАПИСАО

СЕН-РЕНЕ ТАЉАНДИЈЕ

ДРУГА СВЕСКА

ПЕТИ ДЕО*

Пад кнеза Милоша.

Насиља Милошева. — Завера браће Симића. — Крушевичка светковина. — Буна у којој су умешани и министри кнежевци (јануара 1835) — Она бива побеђена у часу кад изгледа да је победила — Тријумфални улазак Милошев у Крагујевац — Он обећава земљи устав.

II

Спољна политика кнеза Милоша била је скоро увек безпрекорна; али унутарња политика његова била је врло често грешна. У односима са руским царем и турским султаном, па, као што ћемо мало част видети, и у односима са Аустријом и Инглеском, Милош добро види и мудро ради; али према своме народу, он упорно екаче из погрешке у погрешку, и, најзад, неизбежно пада.

Да не би овде у појединости улазили, рећи ћемо одмах: да је зла срећа Милошева била у томе, што је хтео да влада сам. Чл. 3-ћи *хатишеуфа* од 1830 створио је закон, по коме „кнез управља пословима Србије у договору са скупштином од првака српских.“ Да се Милош држао овога програма, он би учинио нешто што би понајпре отргло Србију од отоманског царства и осигурало њену самосталност. Овако, ми имамо пред собом једну чудновату појаву. Цариградски Диван је тај који учи Милоша либерализму, дакле нечему, су чим би се Срби могли користити на штету Турака; а кнез српски је тај који се и милом и силом уваљује у турски систем. Више и од тога, у Милоша нема ни једног „Дивана,“ нема никаквог вишег тела ни савета које би своме владоцу са обавештењем при руци било — не — Милош хоће да је сам.

Несрећа је већ била за младу кнежевину и то, што је она *народна скупштина*, која је некада таквога гласа и тако славнога удела у судбини земље имала, да је та скупштина сад била омаловажена, десетковина и на незнатан број сведена; па, и тако немоћна, да је ипак уливала довољно неповерења да се чак из далека, и то као по некој милости, звала — велимо — и то је било велико зло, али је још прѣе било оно уобичајено понашање кнеза према чиновницима државним. „Код нас“ — вели г. Леополд Ранке — а г. Ранке ту може говорити и у име сваке цивилизоване земље као год у име своје Немачке — „у нас је пошта према јавним звањима и онима који та места заузимају једна од друштвених снага; њих треба свако да респектује — и владалац као год и народ.“ Милош није хтео да зна за ово начело. А, да би што боље показао даљину која га раздваја од његових старих другова, овај кнез-сељак навалице је понижавао своје најверније слуге.

Па, да ли је то код њега био систем? или проста и прека нарав којом није умео владати? Било је и једно и друго. Чиновник се морао као роб покоравати свима ње-

вовима господара. Он је био зло плаћен и ш њиме се зло поступало — час је без икаква мотива унапређиван до највишег звања, а после, са истом самовољом, стропоштаван на најнижи степен — тако — да је изгледало да му господар завиди и на оном парченцету власти које има, и хоће да му га отме. За најмању погрешку, чиновника је стизала срамна казна — одма се ту јављала сила и батина, а по који пут и кнез је лично узимао штап да кривца удари¹⁾.

Друштвена последица тога стања била је и та: да чиновник, ако је имао ћерку, волео ју је дати за каквог трговца, занатлију или тежака, него ли за каквог свог колегу. Кома је, управо, онда и могло бити до државне службе? Србијанци, бар, тада нису на то више помишљали, и до чиновничких звања су онда долазили само Срби из прека, и то они од њих, који, немајући среће код куће, тражаху је по свету.

Па шта би? Би најпосле то, да Милош оста сам у центру своје власти, али — авај! не онако сам као што би желио. Ако се изузме један малени број људи које су доиста пљениле његове ретке особине, и који су му искрено одали били, деспот је имао око себе саме пустилове и издајнике. Може се рећи да за последњих шест година прве владе Милошеве*) избијају једна за другом саме и најразније завере — завере којима је душа била Русија, које Милошу лако беше изиграти, које је он више пута сузбио и над којима је победе добијао, до душе, више својом умешношћу него ли суровошћу — али којима он најзад подлеже, јер терет његових погрешака претеже у даноме часу збир добрих му дела.

Међу људима који се око кнеза најближе налажаху, беху на првом месту два брата Симића, Стојан и Алекса. За њих се, доиста, може рећи да их Милош није држао „мало по даље од себе.“ На против, он их беше јако волео и даровима обасипао. Између кнеза и Стојана Симића постајала је чак она духовна веза *пообратимства* која тако скупо место заузима у срцу српскога народа. Но, да ли онај Милош, — који даје Стојану толике доказе свога пријатељства — који му поклања и титуле и земље и важне функције, који му поверава да води тугаљиве преговоре и у Цариграду и у Петрограду — да ли тај Милош и њему није хтео дати осетити да је он господар свега и свачега у Србији? или је то био онај цуки деспотизам чија суревњивост расте из дана у дан, и који, и не дотичући се непосредно Стојана Симића, ипак му уливаше страха за будућност? Ја не могу да нађем тачна одговора на ова питања. Једно извесно стоји, а на име: да се Стојан не осећаше сигуран са својим богатством, и да је, незадовољан са мало утицаја који имађаше, почео завидети влашким бојарима. Он је више пута ишао у Букурешт; док дотични конзул руски није могао имати никакве муке да му покаже колика је разлика између стања једног таквог српског господина, као што је он, и једног влашког снахије. На

¹⁾ Ако је ту и било озбиљних кривица, то је само могао бити један разлог више да кнез кривце суду предаје да им он суди. Једнога дана секретар самог суда г. Ђорђе Протић буде позван да дође кнезу да му нешто каже. Онај то учини — кад ал на неколико корака од суднице, и у ходнику где цео свет види, њега дочека један Милошев слуга обори га на земљу, веже му ноге и руке, и почне батинати. На вику несретника дотрче његови другови; и, у интересу и свога господара и важњенога, Давидовић почне преклињати књаза да стане. „Кути — гњевно му одговори Милош — ја знам за што то радим.“ на осуди и Давидовића на неколико дана хансе, што се мешао у ствар које га се не тиче. Доцније се дознало да је Ђорђе Протић, који се оженио био ћерком неког Топаловића, интимног пријатеља кнежевог, обешчастно своју свастику — једну сасвим младу девојку, радост и диму родитељску.

*) Јер ћемо доцније видети, да, по што је оборен с престола у 1839 он му се враћа у 1858 и умире као кнез Србије у 1860.

што је ту и само богатство? кад му оно никакве власти у земљи не даје. Милош ведри и облачи и јесте све и сва. На против, влашки бојар скоро је раван своме господару, и — ето какве установе треба дати Србији. Још нешто. Милош је био револуционар по француском начину, а његов секретар Давидовић мисли само како ће на обалама Дунава пресадити превратна начела Запада. И за то, онога дана (дао је разумети конзул) кад на Милошево место дође какав праведнији и достојнији кнез — а за што то не би могао бити Стојан Симић? — јавила би се српска аристократија, српско племство, као чедо витешке борбе, и заузело до владоца место које му припада“

Оно, ни толико није требало — па да се подбуди човек који је, говорећи о Милошу, рекао: „он свима нама на путу стоји“. Дакле, Стојан Симић понови главним личностима у Србији све што је чуо у Букурешту из уста царева заступника, и — завере се брзо склонили у коју уђу и кнезови нахија, и велике судије, и кнежеви министри, па чак и они од министара, који су свакога дана Милошу уз колена били.

(Наставиће се)

Модлистак

ГРАЦИЈАНА.

(Свршетак)

Да! и само да Путуник немаде супарника у Сент-Етјену.

То беше неки Фирмен комшија Путуников, али од оних какве само нашим непријатељима желимо. Фирмен се није задовољавао тиме што ће из цотаје стоку свога комшије сатирати, гору таманити и оградити дизати, — он се и заручници Путуниковој удварао. Грацијана га није донета триела, али је и нехотице у Путуну неку суревњивост па и сумњу будила. Да не би ствар даље ишла, Путуник се реши да с Фирменом, због штете на имању, парницу поведе а са свадбом похита Ради парнице оде он, прве суботе, после Кадикина парастоса, у обилжњу варошцу Дакс да адвоката за савет упита; а дан свадбе имао је бити утврђен истога дана у кући Путуникових родитеља.

Ну, зла је судбина хтела да Путуник у Дакс и Грацијану поведе.

У Дакс приспеша око подне. Био је вашар у месту. Путуник оде да распита за цену волова на тргу Св. Вићентија, а Грацијана за цену живине на тргу Св. Петра. После су требали да се састану пред адвокатовом кућом. Тако и буде, али враћајући се на трг Св. Петра Грацијана опази нека велика зелена кола а око њих гомилу сељака. То беху кола едне врачаре!

Млада девојка се најпре из љубопитства приближи — а после се и до врачаре догура. Врачари се — а то беше једна стара вештица — доспевало кроз једна мала платнена врата, по зади кола.

Сваки пет минута се та врата отварају и по једна сељанка силазаше са сретним осмехом на уснама. Сав овај народ ишао је са уверењем у пророчку моћ врачаре, следствено, и са нестриљењем да што пре своју судбину дозна.

У згодном тренутку Грацијана одби свом снагом неколико сељанака, и ступи на колске стубице.

— Улазак је два динара — рече баба, препречивши јој пролаз. Грацијана се збуну. Немаћаше у џебу више од једног динара.

„Примите овај један динар — кад више немам“.

„Хајд на послетку, али ћете за динар добити одговора само на једно мало питање. Дакле, видите ли ову првену завесу на овој страни кола“? показавши Грацијани врата са црвеном завесом покривена.

„Видим“

„Уђи тамо и узми које хоћеш парче хартије, што на дасци стоји“

Грацијана уђе и изађе са једном црвеном хартијом.

„Шта пише на овој хартији“? упита Грацијана.

„Пише твоја судбина?“

„Па прочитајте ми“. Баба натуче наочари на очи и прочита гласно: „Ти ћеш бити узрок несрећи твога мужа“.

— „Дакле је ту написано“? зашита Грацијана, је два држећи се на ногама.

— „Сасвим јасно, моја јаднице“. Али видевши упропашћено сељанчино лице, додаде философски:

— Шта ћете? да сте два динара имали, можда би бољу хартију извукли?

Грацијана понови. —

— „Дакле водите да је баш тако написано“? рече она гласније, а са чела јој капљаше зној.

— Кад вам кажем да јесте! одговори старица, приметивши с каквом тврдоглавом девојком има посла.

За тим полугласно, и тајанственим начином.

„Немојте ником казати, да му се не би збиља што зло догодило“.

„Али, ако је тако написано да ће му се зло догодити — да ћу ја бити узрок његовој несрећи“? — рече Грацијана и сиђе с кола бледа као крпа, верујући у врачарино пророчство више но и сама врачара

* * *

Грацијана је буквално послушала савет врачаре из Дакса — не хтеде ником на ни Путуну, казати шта је од ње чула — али учини нешто што се са сујеверијом њеном слагало. Не хтевши бити „узрок несрећи“ човека, кога је волела, и имала за што да воле, она после два месеца, и то лицем на Св. Јована, уда се за Фирмена!

Јесте, за крвнога непријатеља Путуниковог. Али у вече, по своме венчању, оде она из радозналости да види ватру коју је њен Путуник наложио, па, спазивши да лутак ове године није нико други но она сама, Грацијана у венчаној аљини — нова Г-ђа Фирмен — бледа као смрт, принесе руку своме срцу, као да га је неко пробо; па, приметивши како јој се Путуник руга и како се његова чета комшија спрема да опали из пушке на изрешетаног лутка, — дође на једну страховиту мисао: да нагло, напрасно, и пре него би стрелци имали времена да пушке с нишана скрену, себе куршумима изложи. У овом грозном покушају она, нажалост, и усене.

Млади момци не имаћаху времена да одврате своје оружје, и Грацијана, изрешетана оловом, падне у жеравицу.

— Пакао! шта си то урадила? викну Путуник очајним гласом, а за тим скочи да ју као оно лане, из огња избави. Ма да он Грацијану није разумео, и да је њено венчање с Фирменом као најгрешнију издају сматрао, он је њу на срцу носио, као што је у овај пар на све заборавио. Али овога пута све беше доцкан. Смртно погођена, а притом спржена, Грацијана је још само имала снаге да Путуну и тајну побуду свога самоубиства искаже.

По што ју је Путуник из ватре извукао, и запаљене хаљине угасио, из недра њених испале једна мала изгужвана црвена артија.

Прочитај шта ту пише на ћеш све ово са мном разумети. То, рекав. Грацијана и душу испусти. — —

У забуди која настаде Путуник оде на другу страну ове несретне ватре свето-јованске. — али само да сигурно није прочита шта на оној изгужваној хартији пише.

„Ти ћеш бити узрок несрећи твоме мужу“ ?

„Дакле, за то је она куршуме примила и за то није за мене ни пошла — да не буде узрок мојој несрећи. Али ја нећу бити несрећан“.

И није више ни био.

После неколико часова — кад се свето-јованска ватра угасила, светина разишла, и над Сент-Етјеном поноћни мрак ухватно — несрећник Грацијанин, Путуник, скочи у Адур“.....

Пр. К. Ц

ЧЛАНОВИМА И ПРИЈАТЕЉИМА „УЈЕДИЊЕНЕ ОМЛАДИНЕ“

Управни одбор „Уједињене Омладине“ у тежњи, да приђе ближе остваривању дружинскога задатка, између осталих покушаја у томе правцу, покренуо је био и часопис „Омладину.“

Са каквим се тешкоћама имало борити и какве препреке савлађивати, те да се часопис „Омладина“ одржи, појамно је за свакога, који пола познаје наше прилике у Србији.

Ну, покрај све добре воље и наше заузимљивости, глас „Омладине“, за време угушен је оном истом мером, која у нас коси обично сваку књигу, иза које не стоји потпора државе или какав јак фонд. Неуредна уплата претплате — вересија, — обуставила је издавање „Омладине“.

Па ипак, одбор није малаксао на путу добре воље и тврде решености, да уложи сву своју снагу ради одржања часописа „Омладине“. Није малаксао само за то, што је из дојакошњег рада увидео, да такав часопис може опстати, развијати се и напредовати, и уз најобичнију припомоћ чланова и пријатеља „Уједињене Омладине“.

Услед тога одбор је на последњој седници одлучио: да се предузму све нужне мере, како би се најбрже дошло до наплате вересије и осталих дружинских примања, да би се могло што пре наставити издавање „Омладине“.

У тој цели одбор се овим обраћа свима члановима „Уједињене Омладине“, свима пријатељима, и свима претплатницима „Омладине“ и моли их лепо: да сваки свој дуг што пре пошаље дружинскоме благајнику г. Пери Павловићу, књиговесцу на варош капији.

У местима где постоје дружински пододбори, дуг се може платити благајнику пододбора, а у местима где нема пододбора ваља слати овамо, или предавати овлашћеноме лицу које буде дуг потражило.

Од заузимљивости чланова и пријатеља удружења и пријатеља „Омладине“ зависи, да се што пре појави „Омладина“ и да удружење одлучије коракне напред у своме развијању и јачању.

Наши чланови и пријатељи не треба да смеђу с ума, да је у реду узрока, ради којих је „Омладина“ обустављена за време стојао и тај узрок, што је покрет око промене устава привукао на се пажњу целе земље, и да се пред њим морало за часак устукнути; али, кад се тај покрет олично у дело његова устава, који треба да нам подјемчи шире слободе, онда се може очекивати, да ће и „Омладина“ од јако моћи у много јачој мери испуњавати ону потребу, којој је правцем својим намењена.

За рад тога, пријатељи, ваља и више помоћи, и ми се уздамо да нам је нећете ускратити.

Упис у чланство отворен је за 1889 годину и може се свако уписати у Београду, код благајника г. Пери Павловића, књиговесца на на варош капији, свију чланова управног одбора; г. А. Пурића, књижара и г. Мих. Банковића, шпедитера на Сави.

По местима где има пододбора код управе пододбора.

Места која немају пододборе могу га образовати на овај начин:

Члан 5.

Члан друштва може бити свако лице, кад испуни један од услова из чл. 6-ог ових правила.

Члан 6.

Чланови су: а., утемељачи, који у један пут или најдаље у року од године дана уплате шест динара једанипут за свагда б., редовни који улажу годишње по три динара.

Члан 7.

Оставља се могућност, да једно исто лице може бити утемељач и редован члан, али са правом једнога гласа на скупштинама.

Члан 8.

Сви чланови имају једнака права на учешће у свима одлукама на друштвеним зборовима и на бесплатно поседивање књижица, читаонице и јавних предавања.

Члан 17.

Месни ће се пододбори образовати по могућству у свима местима по унутрашњости Србије, и то, чим у једном месту буде најмање пет чланова. Они ће се сматрати као привремени месни пододбор, који ће радити до прве месне редовне скупштине (чл. 8).

Члан 18.

Месни се пододбори састојати из председника, благајника пословођа (који врши дужност књижничара) и 4. до 6. одборника.

Дојакошњи чланови удружења моле се, да улог за ову годину положе што пре.

Управни Одбор
„Уједињене Омладине“.

ОБЈАВА.

Суд ово општински обзнањује свакоме, да је на продају јагањаца одређена марвена пијаца, и да ће се од 17. ов. мес. наплаћивати за општину такса од 0.50 дин. за свако продато јагње од свију пиљара, шпекуланата или сељака који стоку на комад купују, па је тако препродају.

Ко се ухвати да противно уради, казниће се као кријумчар.

Трговци или сељаци, који стоку чопором на пијацу дотерују, па је на комад продају, неће плаћати ову таксу.

Од Стране Суда општинског 15. Фебруара 1889 год. СБр. 1536.

у Београду.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

У КРАЉЕВСКО-СРПСКОЈ ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ
И У СВИМА ДРЖАВНИМ КЊИЖАРНИЦАМА

МОЖЕ СЕ ДОБИТИ

КОСМОГРАФИЈА

СА

ОСНОВНИМ АСТРОНОМСКИМ НАПОМЕНАМА

ЗА

ВИШЕ РАЗРЕДЕ СРЕДЊИХ И УЧИТЕЉСКИХ ШКОЛА

ОД

МИЛАНА Ј. АНДОНОВИЋА

ПРОФ. ВЕЛ. ШКОЛЕ

У КЊИЗИ ИМА 14 СЛИКА И 25 ТАБЛИЦА

Београд 1888.

Садржина: I. Звездано небо, обртање и подела небеске сфере. II. Астрогнозија видљивих звезданих јата. III. Облик и величина наше земље. IV. Обртање земље око своје осе.

V. Координатин систем у астрономији. VI. Годишње сунчево кретање. VII. Годишње окретање земље око сунца. VIII. Математичко-географске напомене. IX. О времену у опште. X. О бројању, подели времена и календару. XI. Звезде некретнице. XII. О сунчаном систему у опште. XIII. О сунцу. XIV. Главне планете. XV. Физички опис главних планета. XVI. Средње планете. XVII. Репатице звезде (комете). XVIII. Озвездине (метеорите). XIX. Маглински колут. XX и XXI. Решавање задатака. XXII. Пертурбације у сунчаном систему и у опште. XXIII. Прилив и одлив. XXIV. Напомене о постанку света.

Цена је књизи 6 динара.

Изашла је нова књига

КРВАВ САМАР

КРИМИНАЛНА ПРИПОВЕТКА

ЧИЧА МИЉКО — НЕДЕЉА

ПРИПОВЕТКЕ

Ј. ПЕТРОВИЋА

Цена 1 динар

ПРИВИЛЕГОВАНА НАРОДНА БАНКА КРАЉЕВИНЕ СРБИЈЕ

ПРЕГЛЕД СТАЊА НА ДАН 15. ФЕБРУАРА 1889 ГОД.

	Имаовина		Д у г		Сравнење са прош- лим стањем	
Главница			20.000.000	—		
Акције	20.000.000	—				
Привремене акције			10.000.000	—		
Акционари	7.500.250	—				
Банкноте у течају у злату	139.200		13.117.910	—	+ 1.350	—
} приврем. сталне	2.081.410				— 68.340	—
} " " " " сребру	10.897.300				— 49.330	—
Благајна у злату	2.756.018	03	7.229.573	95	— 1.4.069	39
} " " " " сребру	4.060.896	54			+ 3.547	93
Стране вредности и салда страних кореспонд.	412.659	38	3.781.556	94	— 4.141	65
Лиценца у злату	979.349	43			+ 4.279	28
} " " сребру	2.802.207	51			+ 21.180	97
Зајмови на државне обвезнице у злату	2.492.419		3.318.250			
} " " " " сребру	825.831				+ 850	—
Текући рачуни у домаћим новчан. заводима			1.328.999	11	+ 47.954	45
Менице за исплату			4.418	82	+ 127	75
Кауције			148.480	—		
Полагачи кауција					148.480	—
Оставе просте			80.600	—		
Остављачи простих остава					80.600	—
Оставе по текућим рачунима			1.830.078	—	1.830.078	—
Остављачи по текућим рачунима					58.721	82
Резервни фонд					303.125	—
Вредности резервног фонда			22.079	62		
Положене акције српске Народне Банке			303.125	—		
Полагачи акција " " " "						
Разни рачуни			52.075	15		
Обавезе по текућим рачунима					60.571	77
					— 11.970	—
			45.599.486	59	45.599.486	59